

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. **Attempt any five questions selecting at least two questions from each section.**
  2. **All questions carry 20 marks.**

Section-I

- Q.1 Discuss the phases of development of non-brahmin movement.
- Q.2 Briefly discuss the contribution of social reformers in Maharashtra towards the nationalist movement.
- Q.3 What is sub-regionalism? Discuss the issue with special reference to Marathwada.
- Q.4 Discuss the various phases of development of Dalit politics in Maharashtra.
- Q.5 Write short notes on any two of the following :
- a) Agarkar's contribution to social reform movement in Maharashtra
  - b) Samyukta Maharashtra Samiti
  - c) Nagpur Agreement
  - d) Dominant caste politics

Section-II

- Q.6 Explain the concepts of nativism and communalism in the context of politics of Maharashtra.
- Q.7 How does the secular force responded to politics of nativism and communalism in Maharashtra?
- Q.8 Discuss the progress of cooperative movement in Maharashtra.
- Q.9 Discuss the causes of decline of Congress party in Maharashtra.
- Q.10 Write short notes on any two of the following:
- a) Agitations against non-Maharashtrians.
  - b) Voluntary organisations in Maharashtra.
  - c) Sharad Joshi
  - d) Pattern of voting behavior in Maharashtra.

TURN OVER

[वेळ : ३ तास]

[गुण:१००]

- सूचना : १. प्रत्येक विभागातील किमान दोन प्रश्न सोडवा असे एकूण पाच प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
२. सर्व प्रश्नांना २० गुण आहेत.

विभाग-१

- प्र.१ ब्राह्मणेतर चळवळीच्या विकासाच्या टप्प्यांची चर्चा करा.
- प्र.२ राष्ट्रीय चळवळीमध्ये महाराष्ट्रातील समाज सुधारकांनी केलेल्या योगदानाची चर्चा करा.
- प्र.३ उपप्रादेशिकतावाद म्हणजे काय? मराठावाड्याच्या संदर्भात या मुद्द्याची चर्चा करा.
- प्र.४ महाराष्ट्रातील दलित राजकारणाच्या विकासाच्या विविध टप्प्यांची चर्चा करा.
- प्र.५ खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.
अ. महाराष्ट्रातील समाजसुधारणेच्या चळवळीमधील आगरकरांचे योगदान
आ. संयुक्त महाराष्ट्र समिती
इ. नागपूर करार
ई. प्रभुत्वशाली जातीचे राजकरण

विभाग-२

- प्र.६ महाराष्ट्राच्या राजकारणाच्या संदर्भात स्थानिकवाद आणि जमातवाद या संकल्पना स्पष्ट करा.
- प्र.७ महाराष्ट्रातील स्थानिकवादी आणि जमातवादी राजकारणाला महाराष्ट्रातील धर्मनिरपेक्षतावादी शक्तींनी कशी प्रतिक्रिया दिली?
- प्र.८ महाराष्ट्रातील सहकारी चळवळीच्या प्रगतीचा आढावा घ्या.
- प्र.९ महाराष्ट्रातील काँग्रेस पक्षाच्या अधःपतनाच्या कारणांची चेचा करा.
- प्र.१० खालीलपैकी कोणत्याही दोन टीपा लिहा.
अ. परराज्यातील जनतेविरुद्धची आंदोलने
आ. महाराष्ट्रातील स्वयंसेवी संस्था
इ. शरद जोशी
ई. महाराष्ट्रातील मतदार वर्तन.

T.Y.B.A

POLITICAL SCIENCE

Political Thought

(Paper- V) (03/05/2017)

QP Code : 07318

(3 Hours)

[Total Marks : 100

- N.B.** (1) Attempt any **five** questions, selecting at least **two** from **each Section**.
(2) Answers to **Section I** and **Section II** should be written in the **same** answer book.
(3) **All** questions carry **equal** marks. **(20 marks each)**

Section I

1. "Machiavelli was the first exponent of Power Politics." Discuss.
2. Explain important features of "Social Contract" of Thomas Hobbes.
3. Explain J. J. Rousseau's theory of general will and its attribute.
4. Evaluate John Locke's views on limited Government in context of "Consent and Democracy".
5. Write short notes on any **two** of the following :—
  - (a) Main features of Hegel's state
  - (b) Dialectic and Hegel
  - (c) Karl Marx's views on Proletarian Revolution
  - (d) Karl Marx's views on surplus value theory.

Section II

6. Critically evaluate J. S. Mill's justification of liberty.
7. Examine the significance aspects of Political ideas of Mahatma Gandhiji.
8. What do you consider to Lokmanya Tilak's distinctive contribution to political thought ?
9. Explain Dr. Babasaheb Ambedkar's following ideas :—
  - (a) Caste system and untouchability
  - (b) Social-Transformation.
10. Write short notes on any **two** of the following :—
  - (a) Rawl's theory of Justice
  - (b) Lokmanya Tilak's plan of self Government
  - (c) Dr. Ambedkar's contribution for the upliftment of dalits
  - (d) M. N. Roy on Social Transformation.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)

(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) कोणत्याही पाच प्रश्न सोडवा, प्रत्येक विभागातील किमान दोन प्रश्न सोडवा.
 (२) दोन्ही विभागाच्या उत्तरपत्रिका एकत्र बांधा.
 (३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. (प्रत्येकी २० गुण)

विभाग १

१. “सत्तेच्या राजकारणाचा मॅकियाव्हेली हा पहिला उद्गाता होता” चर्चा करा.
२. थॉमस हॉब्सच्या सार्वभौमत्वाची महत्वाची वैशिष्टे स्पष्ट करा.
३. जे. जे. रूसोचा सामुहिक ईहा सिद्धान्त स्पष्ट करा व त्याची लक्षणे सांगा.
४. “संमती आणि लोकशाही” या संदर्भात जॉन लॉकच्या मर्यादित शासनविषयक विचारांचे मुल्यांकन करा.
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोन टिपा लिहा :.
 (अ) हेगेलच्या राज्याची मुख्य वैशिष्टे
 (ब) द्वंदवाद आणि हेगेल
 (क) कार्ल मार्क्सचे कामगारांच्या क्रांतीबद्दलचे विचार
 (ड) कार्ल मार्क्सचे अतिरिक्त मुल्य सिद्धांताचे विचार.

विभाग २

६. जे. एस्. मिलच्या स्वातंत्र्याच्या समर्थनाचे टिकात्मक मुल्यांकन करा.
७. महात्मा गांधीजींच्या राजकीय कल्पनांच्या मुख्य घटकांचे परीक्षण करा.
८. राजकीय विचारांना लोकमान्य टिळकांनी दिलेले सर्वात महत्वाचे योगदान कोणते आहे असे तुम्हाला वाटते ?
९. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे खालील विचार स्पष्ट करा :-
 (अ) जातीव्यवस्था आणि अस्पृश्यता
 (ब) समाज-परिवर्तन.
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा :-
 (अ) रॉल्सचा न्यायाचा सिद्धान्त
 (ब) लोकमान्य टिळकांची स्वशासन विषयी योजना
 (क) दलितांच्या उद्वारासंबंधी डॉ. आंबेडकरांचे योगदान
 (ड) सामाजिक परिवर्तनाची मानवेंद्र रॉय यांची कल्पना.

T.Y.B.A

POLITICAL SCIENCE

Political Process in Maharashtra

(Paper- IV) (12/05/2017)

Q.P. Code :08203

[Time: 3 Hours]

[Marks:100]

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:**
1. Attempt any five question selecting at least two question from each section
  2. Each question carries 20 marks.

Section I

- Q.1 Discuss the Non-Brahmin Movement in Maharashtra.
- Q.2 Briefly discuss the Samyukta Maharashtra Movement.
- Q.3 State the causes of regional imbalance in Marathwada region.
- Q.4 Describe the Maratha-Kunbi caste cluster as a dominant caste group in Maharashtra.
- Q.5 Write short notes (Any Two) :-
- a) Nationalist Movement
  - b) Dalit Movement
  - c) Features of Vidarbha
  - d) OBC politics in Maharashtra

Section II

- Q.6 Define communalism. Discuss Hindu communalism in Maharashtra.
- Q.7 "Co-operative sector play's a significant role in the development of Maharashtra " - Comment.
- Q.8 Explain achievement & challenges of Shiv Sena – BJP alliance in Maharashtra.
- Q.9 Review the performance of Shetkari Sanghatana as an influential pressure group.
- Q.10 Write short notes (Any Two):-
- a) Muslim Communalism
  - b) Relation between business class & politics
  - c) Decline of Congress
  - d) Ralegaon – Siddhi Project.

*****

TURN OVER

[वेळ: ३ तास]

[गुण: १००]

- सूचना : -
- १) प्रत्येक विभागातील किमान दोन प्रश्न सोडवा, असे एकूण पाच प्रश्न सोडविणे आवश्यक.
  - २) प्रत्येक प्रश्नाला 20 गुण आहेत.

विभाग १

- प्र.१ महाराष्ट्रातील ब्राम्हणेतर चळवळीची चर्चा करा.
- प्र.२ संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीची थोडक्यात चर्चा करा.
- प्र.३ मराठवाडा विभागातील प्रादेशिक असमतोलाची कारणे सांगा.
- प्र.४ महाराष्ट्रातील प्रभूत्वशाली जातीसमूह म्हणून मराठा-कुणबी जातीसमुहाचे वर्णन करा.
- प्र.५ टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)
  - अ) राष्ट्रीय चळवळ
  - ब) दलित चळवळ
  - क) विदर्भाची वैशिष्ट्ये
  - ड) महाराष्ट्रातील ओ. बी. सी राजकारण

विभाग २

- प्र.६ जमातवादाची व्याख्या द्या. महाराष्ट्रातील हिंदू जमातवादाची चर्चा करा.
- प्र.७ "महाराष्ट्राच्या विकासात सहकारी क्षेत्र महत्वाची भूमिका बजावते - भाष्य करा.
- प्र. ८ महाराष्ट्रातील शिवसेना - भाजप आघाडीचे यश आणि आव्हाने यांची चर्चा करा.
- प्र.९ एक प्रभावी दबावगट म्हणून शेतकरी संघटनेच्या कार्याचा आढावा घ्या.
- प्र.10 टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) :-
  - अ) मुस्लिम जमातवाद
  - आ) व्यापारी वर्ग व राजकारण यांतील संबंध
  - इ) काँग्रेसचा न्हास
  - ई) राळेगण सिद्धी प्रकल्प

T.Y.B.A
POLITICAL SCIENCE
Political Thought
(Paper- V) (15/05/2017)

(3 Hours)

QP Code : 07315

[Total Marks : 100

- N.B. :** (1) Attempt any **five** questions, selecting at least **two** from **each** section.
(2) Answers to **Section I** and **Section II** should be written in the **same** answer book.
(3) **All** questions carry **equal** marks (**20** marks **each**).

Section I

1. Discuss machiavellies advice to "The Prince" for the ideal state Craft.
2. Examine the theory of sovereignty of Thomas Hobbes.
3. Explain John locker's concept of -
  - (a) Social contract
  - (b) Limited government.
4. "There is often a considerable difference between the General will and will of all". Explain with reference to Rousseau's General will.
5. Write short notes on any **two** of the following :-
  - (a) Hegel's theory of state
  - (b) Dialectic and Hegel
  - (c) Revolution and Karl Marx
  - (d) Karl Marx views on surplus value theory.

Section II

6. Evaluate Mill's views on Democracy.
7. Critically evaluate Rawl's theory of Justice.
8. Evaluate the thoughts of Lokmanya Tilak regarding 'Colonialism'.
9. Evaluate Mahatma Gandhiji's views on :-
  - (a) Non-Violence
  - (b) Satyagraha.
10. Write short notes on any **two** of the following :-
  - (a) M.N. Roy on Social-Transformation
  - (b) M.N. Roy and Newhumanism
  - (c) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on Religion
  - (d) Strengths of Dr. Babasaheb Ambedkar's thought.

[TURN OVER

(मराठी रूपांतर)
(३ तास)

[एकूण गुण : १००]

- सूचना : (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा. प्रत्येक विभागातील किमान दोन प्रश्न सोडवा.
(२) विभाग १ व विभाग २ ची उतरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहा.
(३) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. द्व(प्रत्येक २० गुण).

विभाग १

१. मॅकियाव्हेलीने आदर्श राज्याच्या कलेसंबंधी राजपुत्राला कोणता उपदेश केला आहे. त्याची चर्चा करा.
२. थॉमस हॉव्जच्या सार्वभौमसत्तेच्या सिद्धांताचे परीक्षण करा.
३. जॉन लॉकच्या खालील संकल्पना स्पष्ट करा.
(अ) सामाजिक करार (ब) मर्यादित शासन संस्था
४. 'सामूहिक ईहा आणि सर्वांची ईच्छा यात मान्य करण्याइतपत फरक आहे'. रूसोच्या सामूहिक ईहेच्या संदर्भात स्पष्ट करा.
५. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :-
(अ) हेगेलचा राज्याचा सिद्धांत
(ब) द्वंद्ववाद आणि हेगेल
(क) क्रांती आणि कार्ल मार्क्स
(ड) कार्ल मार्क्सचे अतिरिक्त मूल्य सिद्धांताचे विचार.

विभाग २

६. जे.एस. मिलच्या लोकशाहीसंबंधी विचारांचे मुल्यांकन करा.
७. रॉल्सच्या 'न्यायाच्या सिद्धांताचे' टिकात्मक मुल्यमापन करा.
८. 'वसाहतवाद' संदर्भात लोकमान्य टिळकांच्या विचारांचे मूल्यमापन करा.
९. महात्मा गांधीजीच्या विचारांचे मुल्यांकन करा :-
(अ) अहिंसा (ब) सत्याग्रह.
१०. खालीलपैकी कोणत्याही दोहोंवर टीपा लिहा :-
(अ) समाजपरिवर्तन यावर मानवेंद्रनाथ रॉय यांचे विचार
(ब) मानवेंद्रनाथ रॉय आणि नवमानवतावाद
(क) धर्मासंबंधी डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार
(ड) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या विचारांची ताकद.

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Attempt any five questions, choosing atleast two from each section.
  2. All questions carry equal marks.
  3. Use only one main answer book for both the sections and use supplement if required.

Section I

1. Evaluate the role of WHO in promoting issues concerning health in the world.
2. Discuss the success and failures of the U.N Security Council in the post cold war world.
3. What are the objectives of the World Bank? Has it fulfilled its role?
4. "Ralegaon Siddhi Project in Maharashtra has emerged as successful model of alternate development in India"- Explain.
5. Write a short notes on **any two** of the following
  - a) Effects of poverty.
  - b) Powers and functions of U.N. General Assembly
  - c) Functions of W.T.O
  - d) Gandhian model of development

Section II

6. Discuss the various landmarks in the evolution of human rights with special reference to three generation of rights.
  7. Describe the three waves of feminist movement.
  8. How is terrorism a major threat to the global community today?
  9. Describe the structure and role of International Committee of the Red Cross.
  10. Write short notes an **any two** of the following.
    - a) Emergence of Global Civil Society
    - b) Political participation of women in India
    - c) Green peace movment
    - d) State sponsored terrorism
-

[वेळ: ३ तास]

[गुण:१००]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना:

१. एकूण पाच प्रश्न सोडवा. प्रत्येक विभागातून कमीत कमी दोन प्रश्न सोडवावेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. दोन्ही विभागासाठी एकाच मुख्य उत्तरपत्रिका वापरा व गरज पडल्यास पुरवणी वापरा.

विभाग-१

१. जगातील आरोग्य विषयक प्रश्नांना चालना देण्यासाठी जागतिक आरोग्य संघटनेने केलेल्या कार्याचे मुख्यमापन करा.
२. शितयुद्धोत्तर कालखंडात संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या सुरक्षा परिषदेच्या यशाचे व अपयशाचे वर्णन करा.
३. जागतिक बँकेची दर्शविलेली उद्दिष्टे स्पष्ट करा. जागतिक बँकेने स्वतःची भूमिका पार पाडली आहे का ?
४. "महाराष्ट्रातील राळेगण सिद्धी हे पर्यायी विकासाचे यशस्वी प्रारूप म्हणून निर्माण झाले आहे." स्पष्ट करा.
५. टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)
  - अ) दारिद्र्याचे परिणाम
  - ब) आमसभेचे अधिकार आणि कार्य
  - क) जागतिक व्यापार संघटनेचे कार्य
  - ड) विकासाचे गांधीवादी प्रारूप

विभाग - २

६. तीन पिढ्यांचा हक्कांच्या विशेष संदर्भातील मानवी हक्कांच्या उत्क्रांतीमधील विविध टप्प्यांचे वर्णन करा.
७. स्त्रीवादी चळवळीच्या तीन टप्प्यांचे वर्णन करा.
८. आजच्या जागतिक समुदायासमोर दहशतवाद हे मुख्य आव्हान कसे आहे?
९. रेड-क्रॉस आंतरराष्ट्रीय समितीच्या रचनेचे व कार्याचे वर्णन करा.
१०. टिपा लिहा (कोणतेही दोन)
  - अ) जागतिक नागरी समाजाचा उदय
  - ब) भारतातील स्त्रीयांचा राजकीय सहभाग
  - क) ग्रीनपीस चळवळ
  - ड) राज्यपुरस्कृत दहशतवाद